

30.6.2017

KULTTUURIHANKKEET LÄIKKYVÄT YLI SEKTORIRAJOJEN JA PROJEKTIKEHYSTEN

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus CUPORE on kehittänyt kvalitatiivista, toimintatutkimukseen perustuvaa arviointimallia kulttuurihankkeiden läikkymisvaikutusten tunnistamiseen osana eurooppalaista *Testing innovative methods to evaluate cultural and creative spillovers in Europe* -hanketta. Siinä läikkymisvaikutukset ymmärretään kulttuurihankkeiden aiheuttamiksi vaikutuksiksi ohi projektien alkuperäisen tavoitteenasettelun, aikataulun, kohderyhmän tai maantieteellisen alueen. Suomeksi *spillover* on aiemmin käännetty mm. ulkois-, kerrannais- tai heijastevaikutuksiksi; on puhuttu myös leviämisestä ja ylivuodosta.

Cuporen tapaustutkimus nojasi aiemmin toteutettuihin *KUULLTO*- ja *Tampere Yhdessä* -hankkeisiin ja kutsui niihin osallistuneita kulttuuritoimijoita mukaan läikkymisvaikutusten yhteistutkimukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama *KUULLTO* toimi eri puolilla Suomea vuosina 2011-2015 tavoitteenaan lisätä kulttuuriosallistumista kunnissa, joissa kulttuuriin on panostettu heikosti. *Tampere Yhdessä* oli EAKR-rahoitteinen ruohonjuuritason toimintaan keskittynyt kulttuurinen kehityshanke Tampereen kaupunginosissa vuosina 2008-2013. Kumpikin hanke oli dokumentoitu ja analysoitu jo aiemmin alkuperäisten tavoitteiden näkökulmista. Cupore toteutti uuden, läikkymisvaikutuksiin keskittyvän toimintatutkimuskierroksen niiden *KUULLON* osahankkeiden parissa, joiden toiminta jatkuu yhä. Tutkimusta täydennettiin ja monipuolistettiin Tampere Yhdessä -hankkeella. Menetelminä Cupore hyödynsi haastattelua, kontekstianalyysia, sähköpostikyselyä sekä vuorovaikutteista Delfoi-keskustelua.

Cuporessa saadut tulokset osoittavat, että toimintatutkimus on lupaava väline paitsi *spillovereiden* tunnistamiseen myös niiden hyödyntämiseen. Toimintatutkimus täydentää tavanomaisesti käytettyjä kovia, talouspainotteisia mittausmenetelmiä. Sen vahvuuksiin kuuluu hienovaraisen, sosiaalisten, asenteisiin ja tietämykseen liittyvien, toisiinsa kietoutuvien ja pitkän jakson aikana tapahtuvien vaikutusten esiin nostaminen. Toimintatutkimus on hyvä väline läikkymisvaikutusten kontekstisidonnaisten syntymekanismien havaitsemiseen. Toimintatutkimus edellyttää kuitenkin runsaasti resursseja, ennen muuta aikaa, joten sitä voidaan käyttää vain valikoiduissa tapauksissa.

Toimintatutkimus on tutkimuksellinen lähestymistapa, joka liittyy organisaatioiden (tai yhteisöjen) kehittämiseen ja jonka tavoitteena on saada aikaan muutoksia ihmisten toiminnassa sekä tutkia näitä muutoksia ja muutosten toteutumiseen tai toteutumatta jäämiseen johtaneita prosesseja. Toimintatutkimus on käytäntö- ja ongelmakeskeistä. Organisaatioiden toimijat työskentelevät kansatutkijoina. Tutkimusprosessissa seuraavat syklisesti suunnittelun, toiminnan, havainnoinnin ja reflektoinnin vaiheet pyrkimyksenä kehittää toimintaa edelleen joka kierroksella.

Toimintatutkimuksen käyttäminen *spillovereiden* arvioinnissa mahdollistaa dialogin paikallisten kulttuurialan projektitoimijoiden kanssa. Samalla kehitetään itse kulttuuritoimintaa. Toimintatutkimus on systemaattinen oppimisprosessi, jossa ihmiset toimivat tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti mutta kriittisesti reflektoiden ja säilyttäen avoimuutensa toiminnassa eteen tuleville odottamattomille ja yllätyksellisillekin tilanteille. Näin tavoitellaan uudenlaista toiminnan ymmärtämistä ja kehittämistä.

Cuporen tapaustutkimuksen keskeisiä havaintoja on se, että hallinnon- ja sektorirajoja ylittävä vuorovaikutus tuottaa usein läikkymisvaikutuksia. Niiden edistämiseksi kannattaisi luoda säännöllisen vuorovaikutuksen malleja ja paikkoja erilaisten ryhmien, hankkeiden, järjestöjen, yritysten ja hallinnonalojen edustajien keskinäiselle kanssakäymiselle ja palautekeskusteluille. Läikkymisvaikutusten synnylle on hedelmällistä myös, että toimijat liikkuvat paikasta ja sektorilta toiselle. Esimerkiksi *KUULLTO*-hankkeessa yhteisötaiteilijoiden maantieteellinen liikkuminen osoittautui hyväksi keinoksi levittää toimintamalleja ja ideoita.

Läikkymisvaikutukset voivat syntyä jo hankkeiden alussa ilman suoraa suhdetta alkuperäisiin hanketavoitteisiin. Ne voivat levitä talouteen ja yhteiskuntaan niitä synnyttäneiden toimijoiden

huomaamatta. Yksi olennaisista huomioistamme on, että tietoisuus mahdollisista *spillovereista* jo heti hankkeen alusta lähtien on omiaan edistämään niiden syntyä ja tehokasta hyödyntämistä. Tänä päivänä kulttuurihankkeita rahoitetaan usein juuri muita yhteiskunnan ja talouden sektoreita hyödyttävien *spillover*-tyyppisten vaikutusten toivossa.

Tutkimuksen antama tieto kulttuuritoiminnan läikkymisvaikutuksista tarkentaa käsitystämme kulttuuritoiminnan yhteiskunnallisesta merkityksestä, ja sitä voidaan käyttää myös perustelevaan toiminnan rahoitusta. Kulttuurihankkeilla voi olla syvällisiä ja kauaskantoisia paikkakuntien, paikallisyhteisöjen ja paikallistalouksien elinvoimaa tukevia vaikutuksia.

Cuporen raportti on julkaistu kansainvälisen hankkeen e-julkaisuna: Sakarias Sokka, Olli Jakonen, Sari Karttunen & Anita Kangas (2017). [*KUULTO and Tampere Together: action research and systemic thinking as tools for identifying spillovers and understanding their generation and sustenance.*](#)

Lisää tietoa Testing innovative methods -hankkeesta ja muista tapaustutkimuksista on saatavilla osoitteesta (englanniksi) <https://ccspillovers.wikispaces.com/Case+studies+2016>

Hankkeen taustalla vaikuttaa vuonna 2015 ilmestynyt raportti *Cultural and Creative Spillovers in Europe*, joka kartoitti Euroopassa viime vuosina toteutettuja kulttuurin ja luovien alojen vaikuttavuuteen keskittyneitä hankkeita ja niissä käytettyjä menetelmiä: <https://ccspillovers.wikispaces.com/file/detail/Cultural%20and%20creative%20spillovers%20in%20Europe%20-%20full%20report.pdf>.